

UZASADNIENIE

do projektu uchwały Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie
nadania nazwy bulwarowi w obrębie Maślic i Piłczyce

Jan Olszewski – Pierwszy demokratyczny Premier Rządu Polskiego, polityk, adwokat i publicysta. W okresie II wojny światowej i okupacji żołnierz Szarych Szeregów oraz uczestnik powstania warszawskiego. Działacz opozycji demokratycznej i obrońca w procesach politycznych w okresie PRL. Kawaler Orderu Orła Białego.

Politycznie związanej z tradycjami polskiego niepodległościowego ruchu robotniczego. Jego matka była stryjecną siostrą Stefana Okrzei, jednego z założycieli Organizacji Bojowej Polskiej Partii Socjalistycznej, straconego przez Rosjan w trakcie rewolucji w 1905. Podczas okupacji niemieckiej był członkiem konspiracyjnego harcerstwa – Szarych Szeregów, do organizacji tej wstąpił w 1943. Działał w tzw. Zawiszy (najmłodszej grupie wiekowej Szarych Szeregów), w drużynie PH-100-BP im. Bolesława Prusa na Nowym Bródnie, gdzie nosił pseudonim „Orlik”. Jako łącznik uczestniczył na terenie Pragi w powstaniu warszawskim. W latach 1946–1947 działał w młodzieżowym kole Polskiego Stronnictwa Ludowego Stanisława Mikołajczyka. Brał wówczas udział w kampanii wyborczej na jego rzecz w wyborach do Sejmu Ustawodawczego. We wrześniu 1980 włączył się w organizowanie niezależnego związku zawodowego w Warszawie. Na spotkaniu przedstawicieli niezależnych związków w Gdańsku 17 września tegoż roku wystąpił, obok Karola Modzelewskiego, z koncepcją, by wszystkie nowo powstałe związki zjednoczyły się w jedną strukturę ogólnopolską, co zostało zaakceptowane. Był doradcą Krajowej Komisji Porozumiewawczej (od października 1981 Komisji Krajowej) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” oraz zarządu Regionu Mazowsze¹, a także jednym z autorów pierwszego statutu „Solidarności”. Prowadził następnie wraz z Wiesławem Chrzanowskim postępowanie rejestracyjne związku przed sądem w Warszawie, później także postępowanie rejestracyjne NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. W grudniu 1980 współtworzył Komitet Obrony Więzionych za Przekonania, powołany przez KKP. Od stycznia 1981 wchodził w skład rady programowo-konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy KKP. Był uczestnikiem obrad Okrągłego Stołu (jako ekspert strony solidarnościowej w podzespołe ds. reformy prawa i sądów). Nie kandydował do Sejmu kontraktowego. W latach 1989–1991 pełnił funkcje zastępcy przewodniczącego Trybunału Stanu. W 1989 został członkiem Niezależnego Komitetu Historycznego Badania Zbrodni Katyńskie, a w 1990 był współzałożycielem i fundatorem Polskiej Fundacji Katyńskiej. Od 1990 należał do Porozumienia Centrum. Jesienią tego samego roku uczestniczył w przygotowaniu programu wyborczego Lecha Wałęsy i był jego mężem zaufania w Państwowej Komisji Wyborczej w wyborach prezydenckich. Został następnie członkiem Komitetu Doradczego przy Prezydencie RP Lechu Wałęsie (1991). W wyborach parlamentarnych w 1991 uzyskał mandat posła na Sejm I kadencji z listy Porozumienia Obywatelskiego Centrum. Zasiadał w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, a także w komisjach sejmowych: nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw konstytucyjnych, Komisji Sprawiedliwości oraz Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych. Ponadto brał udział w pracach Podkomisji podstaw ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego oraz Podkomisji organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i samorządu terytorialnego¹. Jesienią 1991 odbyły się pierwsze po II wojnie światowej w pełni wolne wybory parlamentarne do Sejmu I kadencji i Senatu II kadencji. Prezydent Lech Wałęsa desygnował Jana Olszewskiego na premiera już 5 grudnia 1991, gdy nie powiodła się misja kandydata prezydenckiego Bronisława Geremka ani próba pozostawienia na stanowisku urzędującego premiera Jana Krzysztofa Bieleckiego. Sejm

powołał Jana Olszewskiego na premiera w dniu 6 grudnia 1991. Niemożność zbudowania trwałej koalicji programowej zniechęciła także Jana Olszewskiego, który w połowie grudnia złożył rezygnację z utworzenia rządu, której Sejm jednak nie przyjął. Jana Olszewskiego wsparło wówczas Polskie Stronnictwo Ludowe (w zamian za obietnicę kilku stanowisk wiceministrów, któremu po głosowaniu demonstracyjnie podziękował Jarosław Kaczyński. W końcu, 23 grudnia 1991, po drugiej turze długich negocjacji, dzięki poparciu „Solidarności” i PSL, udało się stworzyć gabinet koalicyjny, w którym zasiadali przedstawiciele zaledwie 4 partii (PC – 4, ZChN – 3, PSL-PL – 2 i PChD – 1), które łącznie dysponowały w Sejmie zaledwie 114 głosami. Czynnikiem, który dodatkowo osłabiał rząd, był narastający konflikt między premierem a Jarosławem Kaczyńskim – szefem partii, która miała w rządzie najwięcej ministrów. Przyczyną konfliktu były głównie sprawy personalne i wzajemny brak zaufania. Rząd Jana Olszewskiego działał już w nowym otoczeniu międzynarodowym. 8 grudnia 1991 przestał istnieć ZSRR. To skłoniło ekipę Jana Olszewskiego do podjęcia działań mających na celu integrację Polski z NATO i Wspólnotami Europejskimi. Po raz pierwszy w oficjalnych dokumentach MON-u pojawiło się stwierdzenie, że członkostwo w NATO jest strategicznym celem polityki obronnej RP. Przyspieszono rozpoczęte w październiku 1990 negocjacje, mające na celu wycofanie armii rosyjskiej z Polski. Rząd Jana Olszewskiego zmienił także koncepcję prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Wspierał też rolnictwo, wprowadzając ceny minimalne na produkowaną żywność i dopłaty do paliwa rolniczego. Całkowite zahamowanie prywatyzacji spowodowało otwarty konflikt rządu z ugrupowaniami liberalnymi w parlamencie. W marcu 1992 konsternację wywołało wysunięcie przez Lecha Wałęsę niekonsultowanych z rządem koncepcji NATO-bis i EWG-bis, które kolidowały z dotychczasowym euroatlantyckim kursem gabinetu. 22 maja 1992 premier Jan Olszewski sprzeciwił się podpisaniu klauzuli polsko-rosyjskiego traktatu o przyjaźni i dobrosąsiedzkiej współpracy, która przekazywała bazy, opuszczane przez wojska rosyjskie wycofujące się z Polski, w ręce międzynarodowych spółek polsko-rosyjskich. Premier przekazał sprzeciw rządu, wysyłając depeczę szyfrową do Moskwy na ręce Lecha Wałęsy, który po osobistej rozmowie z Borysem Jelcynem zmienił kontrowersyjny zapis w umowie. Doszło jednak do otwartego konfliktu rządu z prezydentem Lechem Wałęsą^[8]. Autor parafowania dokumentów przed podpisaniem pozostał nieznany. Jak stwierdził Jan Olszewski: *To było wręcz zdradą stanu, a cała sprawa nigdy nie została wyjaśniona: do dziś nie wiadomo, kto wydał dyspozycję podpisania tego dokumentu*